

FR

2-a jaro - n°9

Augusto 1943



HET ESPERANTO IN BELGIE.

De eerste Esperantist in België is Armand DETHIER die in 't begin 1892 artikels publiceerde over Esperanto in de "Revue Timbrologique" waarvan hij de directeur was. Op het einde van 1897 maakte de bekende Kongo-ontdekker kapitein Charles LELAIRE kennis met Esperanto en besloot direct propaganda er voor te maken. Op dit oogenblik waren er in België enkele verspreide Esperantisten die onderling geen contact hadden. Hij publiceerde 8 artikels in het toenmalige dagblad "Le Petit Bleu". Deze artikels werden verspreid in brochurevorm en gratis uitgedeeld door polyglotische clubs en wetenschappelijke verenigingen. De kosten werden vergoed door enkele geleerden waaronder SOLWAY, LAMBERT o.a. Verder gaf hij twee voordrachten in de polyglotische club van Brussel. Het gevolg was een cursus in deze club gegeven door P. BLANJEAN. Weldra gevolgd door een andere cursus te Gilly-lez-Charleroi gegeven door ROULANDI. Nu moest Ch. LELAIRE naar Afrika en toen hij terugkeerde bestond er reeds enkele groepen die echter weinig actief waren. Hij nam terug de propaganda op zich en sprak o.a. in de universiteit te Gent. Nieuwe cursussen werden ingericht o.a. in het Koninklijk Atheneum te Antwerpen (1902).

Weldra traden andere propagandisten op. Te Brugge: A.J. WITTERYCK een drukker die een wekelijksche geïllustreerde revue uitgaf "De Lusthof" met een E°-rubriek. Te Leuven studeert LATTELAERT van Kortrijk en te Antwerpen Dr. RAYMOND.

Van nu voortaan verschenen veel artikels in de belgische kranten. In September 1902 werd het maandblad "La Belga Sonorilo" door LELAIRE opgericht. De administrante was student Maurice SEYNAEVE van de universiteit Gent. Dit tijdschrift bracht verschillende groepen tot stand. Antwerpen eerst in maart 1903 met 50 leden. Dan te Leuven met de "E. Katholiek Universiteits Grupo" stichtingsvergadering op 17 maart in de aula der universiteit zelf. Meer dan 50 leden. Stichter: LATTELAERT. Daarop volgde de universiteitsstudentengroep van Gent (Mei 1903). Stichters: SEYNAEVE en CAUTERAN. De E°-sectie van de Polyglotclub van Brussel. De Leuvense groep (7 Mei) Stichters: Eug. LATHYS, advocaat VAN DIEBET en Paul BLAISE.

De Brugsche groep: stichter: A.J. WITTERYCK. De E°-sectie van de volksuniversiteit te St. Gillis-bi-Brussel. De groep van Luik waarvan stichter: OUDINTE. Volgen nog de groepen van Gilly, Ascheleu, Duffel, Hoci, Marviens en Ardenne.

Zeer grooten invloed hadden de vier voordrachten van Prof. LAMBERT van de universiteit van Lyon (Frankrijk) in de 4 belgische universiteiten van Gent, Brussel, Leuven en Luik, op initiatief van Seynaeve. Dit alles leidde tot de stichting van "Belga Ligo Esperantista" op 30 Juli 1905. Voorzitter: LELAIRE.

Mar de hervorming begon te woelen. Lelaire publiceerde in "Belga Sonorilo" taalkundige studies die zeer interessant waren doch in Idistisch vaarwater terecht kwamen. Den 30 September 1908 verliet LELAIRE met een heele groep aanhangers Belga Ligo Esperantista. "Belga Sonorilo" werd nu het Ido tijdschrift tot 1914. Daartegen werd in December 1908 "Belga Esperantista" opgericht dat bleef voortbestaan tot het begin der huidige wereldoorlog doch dat in de laatste jaren een schriftje zonder enig belang geworden was.

In 1912 werd de Bruggeling A.J. WITTERYCK voorzitter van B.L.E. Van 1914 tot aan zijn dood in 1934 werd Frans SCHEFFS van Antwerpen voorzitter.

In 1925 was de toestand z68 dat een deel van het Zuid-Nederlandsche in de B.L.E. niet kon komen. Men zal wel niet beweren dat B.L.E. wilde aan politiek doen doch door het feit dat dit een belgische instelling was moesten zij wel belgisch doen en aldus konden de nationaal gezinde Zuid-Nederlanders niet toetredena. Er ontstond in Antwerpen de "Flandrense Grupo Esperantista" afdeling van het daar bestaande "Vlaansche Front".

met een eigen blad "Flandra Esperantista". Een jaar daarna werd het overgenomen door de inmiddels opgerichtte "Flandra Ligo Esperantista" in het begin kwam het uit voor de pacifistische idee. De eerste voorzitter was advocaat Jozef UYS. Van af het begin van E.L.L. veel aanhangers zodat het veldra "E.L.L." zeer overvloedig en de bijzonderste organisatie werd in het land. Vooral in 1937-1938 werden overal velen gewonnen door een heel snel Oech-kursussen. Er waren echter geen opgeleide Esperantisten die die scharen konden leiden en daardoor geraakten de meeste groepen in verval.

Rond 1911 ontstond ook de "Flandra Unuiĝo de Katolikaj Esperantistoj" onafhankelijk van de nieuwe beweging en eveneens met eigen maandschrift "Flandra Katoliko". Daarvan werd Leo D'ALLOTTE uit Aalst de voorzitter: een zeer scherpzinnig Esperantist en zuiver idealist.

Ieder jaar werd door de drie verenigingen een belangrijk kongres gehouden, tenaam een universeel kongres te Antwerpen in 1930. Er was hier te lande ook steeds een te kort aan intellectuele luister.

(3)

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

LITERATURA ANGULO, - (deŝrigo de la traduko de "Simfonia")

...Si ne povas plu longtempe silenti. Sed ŝi luktas kaj ne cedas kaj ŝi ĝojas ke ŝi estas tiel forta. Al la kalvario de la procesio haltas. Tie la pastro benas la honojn kun la Dio-en-pano.

Cio silentas nun. La muziko ĉesas kaj ankoraŭ la rozarimurado. En la suno blua incenso levigas kaj la beginjoj kantas per timoro x voĉo la "Tantun-Tergo"-n. Du generoj kunpapas.

La honoj surgenas kaj en la silentego kiu antaŭas la 3 sonorilintadoj Simfonia tamen postrigardas kaj ŝi renkontas la helajn okulojn de Martinus kiu rigardas ŝin frata kaj ĝentile. Li vida kapklinas.

Kaj jen la sonorilo tintas en la silento, trifoje solene kaj malrapide, kaj tiam korno ekŝakas, la muziko rekomencas susuri, malrapide kaj laŭjeste la preĝoj murmuras denove, estas bruto de l'vestaĵoj kaj flagoj kaj la procesio deŝrigas en incenso, kantaĉo kaj argenta tintado. Nun la voĉo de Simfonia levigas, Singo dancas en korpo; koro ne havas riposan pro ĝojo. Martinus rigardas ŝin ĝentile. En nur unu sopiro ŝi maltrankvilige kaj malĝoje konspiris; kaj kvankam ŝi sciis ke li forlases ŝin morgaŭ, ŝi sin ĝojigas superzure en la ekvido kiu li jetis al ŝi.

Kaj denove ekflugas la deziroj kaj sopiroj. O se ŝi ĝin foje ĉion povus diri al li antaŭ ol li foriras, Kiel la adiano estas ĝr-blago. Li ne mal plu ŝin forgesus malantaŭ la muroj de la kortaĵoj. Kiel grablo scias ke li, kun sans van, ŝin al vi pensas.

Ŝi ridas pro la ridinda ekpenco sed kiam ŝi trairis 2 stratojn plu, ŝi firme decidis lin paroli sub 4 okuloj antaŭ ol li enirus kortaĵon. Nun ŝi ne plu rigardas al li, pro tiu plindefortigi la belan impreson. O ŝi tiel feliĝe estas.

Kaj kiam ŝi vespera kuŝas en ŝia granda lito super kiu pendas blankaj kurtenoj, ŝi vidas la stelojn kaj diras, ridetante, al si mem: "Nu li foje ne plu ŝatus iĝi nepoŝato kiam mi ŝin estos dirinta al li ?".

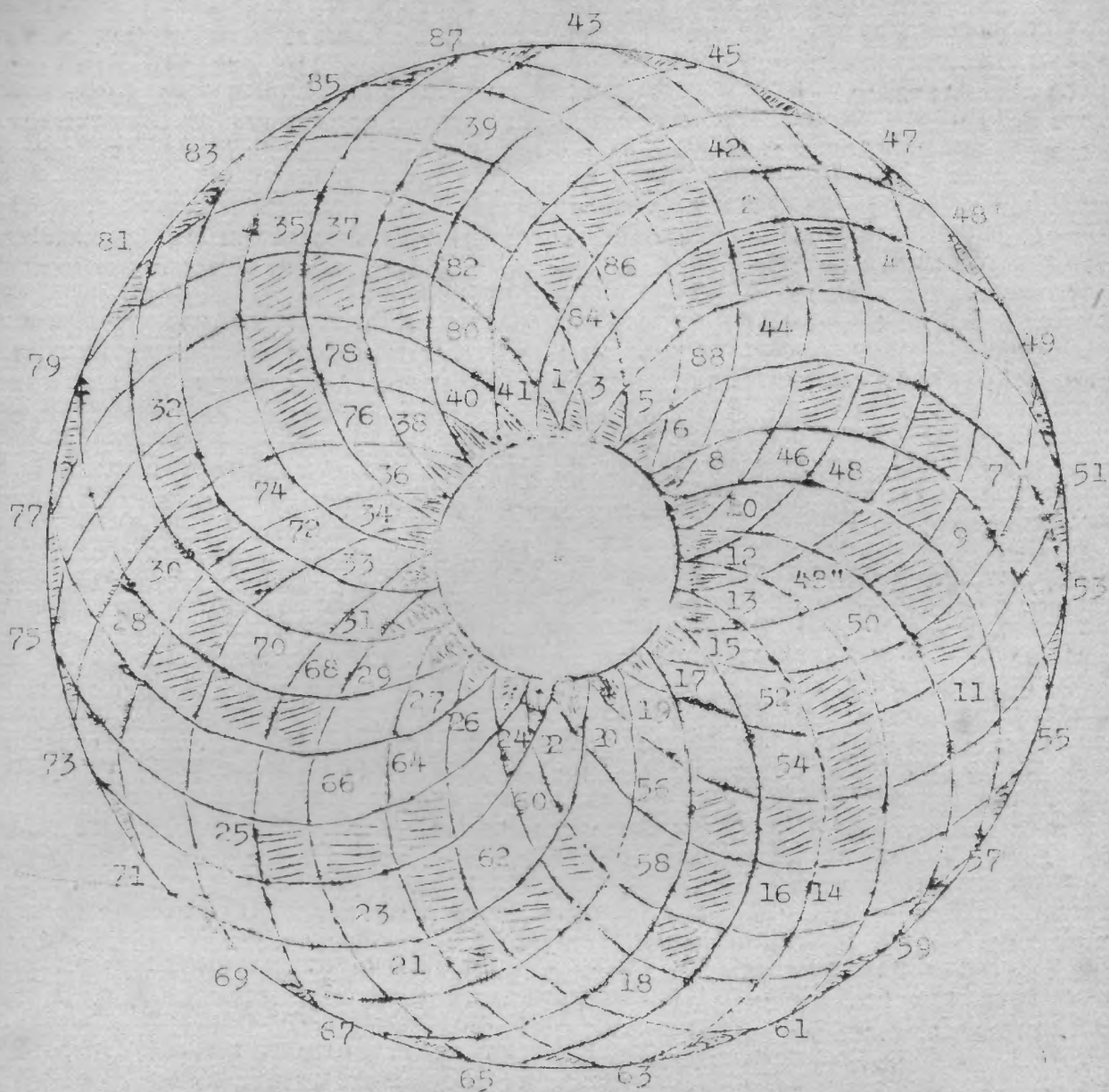
(deŝrigo de - trad. de la gendroj de "Paco k. Justaco"

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

ESPERANTISTOJ KIUN VI DEVAS KONI: - Prof. Dr. Kolomoj Kuloosy.

Hongarsch genusherr. Geboren 6 Okt. 1891 te Aburyszent. Verd in 1929 doctent van de universiteit te Budapest. Hij is een hooggesnoten man, met beweeglijke handen en een zeer karakteristieke kop: een lange neus, diepe bruine ogen, een hoog voorhoofd, en een lichtrek en de lippen. Hij speelt wat piano en componeert zelfs. Word Esperantist in 1913. Een goed spreker met talent voor deklamatie en actuur. Hoofdredacteur van het zeer interessante maandsblad "Literatura Mondo" (ziet mooi uitgegeven). Zijn werken publiceren hem op den eersten rang der E^o-schrijvers "Mondo kaj Koro" originele gedichten 1921. "Kantanta Kungalo" vertaling van KOF Hongarsche volksliederen. "La tragedio de l'homo" van Iŝdud, meesterwerk uit de Hongarsche literatuur (1924) "Streĉita kardo" originele gedichten 1931. "Eterna sukcedo" een internationel le gedichten-anthologie uit 22 talen vertaald 1931. "Lingvo-Stilo-Forno" E^o-Linguistisches studium 1931 "Hungara Antologio" 1933. "La Indero" uit de "Comedia" van Dante (1933) "Romaj alegioj" van Goethe. In samenwerking met G. Waringhien de "Komplet" Grammatiko de E^o. Algemeen werk van uitzonderlijke waarde. (X)

ENIGLA PIEDPILKO.



i-supra enigmo estas sufiĉe malfacila. Por ankoraŭ pli malfaciligigi ĝin mi intence donis malfacilajn, sed ekzaktajn, difinojn. Tiu kiu la unua sendos al mi la solvon estos persone de mi rekompensata per speciala kaj belega premio, nome la poŝvortaro de Schildhof kiu hodiaŭ kostas 25 fr. Mi esperas ke la belega premio instigos foje la gembrojn al partoprenado. Se ili ne ensendos - sekve ne sin interesas nek al Esperanto nek al bela premio - tial por la lervado de la lingvo - mi devos konkludi ke iliuj loko ne plu estas en la vicoj de la gembdlingvanoj.

Involu fari atenton. Estas du vicoj da vortoj sur la piedpilko: unu linio de centrifugaj vortoj t.e. de la interno al la ekstero de la pilko; kaj unu linio de centripetaj vortoj t.e. de la ekstero al la interno de la pilko. Mi sube do la difinoj kaj kun kurajo al la laboro:

1. - CENTRIFUGE (de 1 ĝis 42)
 2. posedaĵo de ĉiu (R) - 3. nek tia malvarmo nek tia sono oni ŝatas - 3.
 4. persona pronome - 4. vojo laŭ kiu neniam promenis iu (R) - 5. vergato en
 pimaŝino - 6. formas la estonteco - 7. leviĝas kaj refalas konstante (R)
 8. utile plankornanojo (R) - 9. unua racihava kreitaĵo - 10. konjunkcio -
 11. admirinda homa kreado (R) - 12. povoscias pli ol la gepatra lingvo (R)
 13. muziknoto - 14. relegia ceremoniaro (R) - 15. ŝatita de la cigonioj
 (R) - 16. ne ŝatita ripozloko (R) - 17. plendo pro malfeliĉo - 18. adverbo
 19. ne timas virboven (R) - 20. prepozicio - 21. ŝipriparadojo (R) - 22.
 lvekci dian favoron sur iun (R) - 23. impresas flarsenton (R) - 24. arti-
 colo - 25. denovo - 26. kaŭzas ĝenon al elmigrantoj (R) - 27. litero -

an zoekmaat die verandering onmogelijk is mag hier dus geen bijvoeglijk
 antwoord dan een zelfstandig naamwoord volgen. Ten andere, moest dat toe-
 slaan zijn, en dat die woordsamenstellingen dus de zelfde betekenis zou-
 en hebben als zij uitteinghouden werden, dan zou byv. "bona oco" (een
 goede eigenschap) hetzelfde zijn als "bonoso" (goedheid); Dis oco (een
 onafhankelijke eigenschap) = Disco (Goedheid); juna edso (een jonge echtgenoot)
 junedzo (een pas gehuwde echtgenoot) enz. haagen natuurlijk absurd zou
 zijn.

opkluisde een bijvoeglijk naamwoord nooit aenschrijver met een zelf-
 standig naamwoord want, zoo die samenstelling zou mogelijk zijn, dan vere-
 rijgde de aldus ontstane woorden heel andere betekenisse dan de twee woor-
 den eerst hadden toen zij uitteinghouden waren.

(bezorgd door Drs. F. ROOSE)

3333333333333333

AL LA FRATOS.

Porte ni staru, fratoj, amataj,
 ke ni sarkta afero.
 Li bataladu kano terataj
 por unu bela espero.

Ius senhalte via laboro
 Hencste kaj esperanto ?
 Prulas la flago en via koro
 neniam malfortigante ?

Legas ankoraŭ nekta sen luno
 la mondo dormas obstina.
 Sed jam levigos baldau la suno
 por luni, brili senfine.

Porte ni staru, brave laboru,
 kurage, ke ni rando.
 Nia afero kresku kaj floru
 per ni en tuta la mondo.

Telu, ke voku, voku konstante,
 ke tiu ridu, insultu.
 Voku, ke voku, ripetadante,
 ke vi atingas sukceson.

Li ĝin kondukas ne ripozante,
 kaj ni laciĝas nenio,
 ni ĝin transportas, sankte jurante
 tra l'tuta mondo de Dio.

Okoni da fojoj vane perdiĝos
 la voko via ridata.
 La dekora alradikiĝas
 kaj kreskas frukto benata.

Malfacileco, malrapideco
 al ni la vojon ne baras.
 Sen la honora malkurageco
 ni zion povos, ni faros.

Tre malproksime ĉiuj ni staras
 la unuj de la aliaj
 ke vi estas, kion vi faras,
 ke, karaĵ fratoj vi miaj ?

Staras ankoraŭ en la komenco
 la celo en malproksime.
 Vi ĝin atingos per la potenco
 de nia forta animo.

Vi en la urbo, vi en urbeta
 En la malgranda vilaĝo.
 En ne forflugis Kiel bloveio
 la tuta via kurage ?

Vi ĝin atingos per la potenco
 de nia sankta fervoro.
 Vi ĝin atingos per la pacienco
 kaj per sentima laboro.

Ĉu vi sukceso en via loko
 kondukas nian aferon,
 ke eksilentis jam via voko,
 ke, lacaj ĝerdas kurage ?

Gloro la celo, sankta l'afero,
 la venko - baldau ĝi venos.
 Levos la vaporo ni kun fiaro,
 la mondo ĝoje nin benos.

Tiu atendas nin rekompencon
 la plej majesta kaj riĉa:
 NIA LABORO KAJ PACIENCOS
 LA MONDOJ FAROS FELIĈA.

(verkita de D-ro Ludoviko Lazarus
 Zamenhof en la jaro 1899)

~~~~~

OPHILAJOS

- Kiu estas la plej akirinda besto ?
  - La kato.
  - Kial ? ni petas.
  - Tre facile. Ĉu fidas navi de en tiuj bestoj por ekstreme riĉigi, t.e. por ĉiun posedi "aŭtorojn" ?
- x x x
- Sinjorino, via mundo manĝas nun el niaj bestoj.
  - Ankor, bone homo, por via averto. Hodiaŭ vespero ni ne dormos el ĝi manĝojn.

Inter la pintoj de du kontinentoj en la suda Atlantiko troviĝas la plej dezerta insulo de la mondo: Tristan da Cunha. Ĝi gastigas apenaŭ pli ol centon da angle parolantaj loĝantoj, kiuj estas verdire izolitaj de la cetera mondo; ĉar maksimume ĉiun trian jaron unufoje albordeĝas ŝipo al la insulo. Tiu ĉi insulo estas estingiginta vulkano kun granda kratero kiel cupro kaj multo da malgrandaj kraterkonusoj sur la flankaj deklivoj. La supro havas altecon de ĉirkaŭ 200 m. En la kratero eĉ formiĝis granda miz-  
o de pluvkvo. Tristan da Cunha estas lokita 1600 mardejojln malproksime de Kaproo.

En Marto 1923 la ŝipo "Quest" albordeĝis al la insulo. Vojaĝanto en la "New York Times" sciigis kelke de siaj observoj sur la insulo. El la raporto ni elprenas jenon: Kvankam jam la Portugaloj trovis la insulon en la jaro 1506 kaj denis al ĝi la nomon, tamen ĝi ne estis koloniigita antaŭ la jaro 1810. Kiam Napoleono estis ekzilita al St. Helena, la Angloj loĝigis garnizonon sur la insulo por malhelpi ke ĝi estu uzata por eventuala liberiga fare. Kiam post la morto de Napoleono la garnizono estis retirita de la insulo, la kapitano William Glass, skoto, kaj kelkaj aliaj restis kiel konstantaj kolonistoj. Unu el la homoj, kiuj tie kune kun Glass ekloĝis estis ŝipano, nomita Cotton, unu el la verkistoj de Napoleono sur St. Helena. Alia estis ju Swane, pri kiu estas dirite, ke li en la batalo de Trafalgar la morteca trafita Nelsono ekapogis per siaj brakoj. Ĉi tiuj mal-  
multaj homoj kune kun kelke da Holandanoj el Amsterdam, kelke da Baroj kaj kelke da amerikaj maristoj de balenkaptaj ŝipoj formis la genton de la kolonistoj. En nova tempo aliĝis ion de itala sango, antaŭ pli ol duona jar-  
cento, kiam la popolo estis iĝinta tre granda, oni sukcesis konsenti el-  
grigi ĉirkaŭ cent loĝantojn de la insulo al la "Kap"-kolonio. Sed balde  
ree altiĝis la nombro de la loĝantoj super cent. En tragika maniero la tro-  
nombreci problemo solviĝis en la jaro 1885. Ĉiuj plenkreskintaj viroj dro-  
nis, kaj nur unu malpereis. Sur siaj malfortaj postoj ili estis kuraĝintaj  
iri sur la maron, por fari ŝanĝononon kun preterveturanta ŝipo. Sed la  
venteganta maro glutis ilin. En 1906 la nombro de la loĝantoj ree estis  
altiĝinta al okdek.

Sur Tristan da Cunha ne ekzistas mono. Ankoraŭ registaron ne konas la tie-  
aj homoj, neniam juĝistaron, neniam milicieron, neniam gravan krimon.  
Ĉiuj akiraĵoj de nia kultura al ili estas nekonataj. Ili konas nur la plej  
simplajn instrumentojn, ili ne konas komercon, escepte la ŝanĝononon kun  
la ŝipoj, kiuj okaze albordeĝas. Ĉiu ilia nutraĵo kaj bezonaĵo, de ili kap-  
tas ĝin en la ŝanĝo de la ŝipoj, estas dividata vere komune. La sociala or-  
ganizo estas simpla patriarkeco. La familio formas unon, kiu regas la  
plej maljunan viro. Interdum kredis la loĝantoj, ke ili bezonas reganton  
kaj elektis tiam el sia mezo. Sed ĉi tiu ero al estro al ili ĉiam denove  
perdiĝis kaj ili estigis la estron de lia ofico.

La geedziĝo estas juna: la edziĝintoj por skribas sian nomon en statis-  
tikan libron, kiu estas skribata de Roberto Glass, posteulo de la unua ko-  
loniisto. Kiam la episkopo de St. Helena vizitas la insulon an nilitŝipo  
kun kapelano albordeĝas, la plenumitaj edziĝoj dum la lastaj jaroj aldone  
ricevas la benon de la eklezio.

(el "La multkolora Libro")

XXXXXXXXXXXXXX

GROESELVEN : -

Wederom wordt onze groep zwaar getroffen. Na het wegvallen van onzen ij-  
erigen propagandist Grégoire Martens die in Duitschland een werkteerrein  
maakt gezocht, zullen we sinds dezer maand ook zijn plaatsvervanger Et.  
de Baets moeten missen. Deze zeer verdienstelijke medewerker werd opgeroe-  
ven om in den vrede te gaan arbeiden. Spijtig voorwaar dat zoo telkens  
onze beste krachten heengaan. Alle vrienden en groepsstukkers kwamen samen  
en gedurende de korte tijdsruime die zijn vertrek nog voorafging eventjes  
gansglijck te kunnen praten en spelen en zoo hunne sympathie te betuigen.  
Onze sekretaris kon spijtig genoeg niet aanwezig zijn en drukt lange dezen  
weg daarover zijn leedwozen uit, tevens hopende op een spoedig wederzien.

KIUMONI GIV ESPERILAS EN ESPERANTO ?

- Sanig je malbonguata, sed efike plej ĝusta ) ( Bitter in den mond  
- laldolĉa por la lango, sed saniga por la sango ) ( maakt het hart gezond

XXXXXXXXXXXXXX